

UDK 930.253(460 Sevilla)

Prejeto: 30. 11. 2004

Glavni arhiv za Indije v Seville

ALEKSANDRA MRDAVŠIČ

svetovalka – arhivistka, Arhiv Republike Slovenije, Zvezdarska 1, SI-1000 Ljubljana

IZVLEČEK

Glavni arhiv za Indije (*Archivo General de Indias*) v Seville so Španci ustanovili konec 18. stoletja za hrambo dokumentov o svojih kolonijah. Razvrstitev arhivskega gradiva v posamezne sekcije v arhivu članek razlaga skozi zgodovino delovanja kraljevih upravnih organov in oblikovanja arhivskih fondov in zbirk. Opisuje še pogoje uporabe gradiva v arhivu.

KLJUČNE BESEDE: arhivi, Španija, Sevilla, kolonije

ABSTRACT

ARCHIVO GENERAL DE INDIAS IN SEVILLE

Archivo General de Indias in Seville was established at the end of the 18th century by the Spanish to keep records on their colonies. The division of archival materials into sections in the archive is discussed in the light of the history of royal administrative bodies and formation of archival fonds and collections. This paper also describes the conditions of use of the materials in the archive.

KEY WORDS: archives, Spain, Seville, colonies

V samem središču andaluzijske prestolnice Seville, na trgu med največjima mestnima znamenitostima, katedralo in gradom (Reales Alcázares), stoji dragulj omike, kot mu radi rečejo, namreč osrednji španski kolonialni arhiv Glavni arhiv za Indije – *Archivo General de Indias*¹.

Ustanovitvi posebnega arhiva za gradivo o španskih čezmorskih deželah za vladanja Karla III. (1759–1788) sta botrovala dva razloga: neobvladljivost arhivskega gradiva in želja po spisanju nove informativne zgodovine v odgovor evropskim avtorjem tistega časa (Raynal 1770, Robertson 1777), ki so špansko kolonizacijo slikali v slabi luči.

Dokumenti, ki so se nanašali na vladanje Indijam (nove čezmorske dežele so imenovali Zahodne Indije), so bili razpršeni pri njihovih ustvarjalcih, kraljevih uradih v Madridu, Cádiz in Seville. Po delih so jih sicer pošiljali v Glavni arhiv v Simancas (*Archivo General de Simancas*), od 16. stoletja osrednji arhiv španske krone, a tamkajšnji grad je bil konec 18. stoletja napolnjen do zadnjega kotička in v njem za gradivo niso mogli več primerno skrbeti. Odobrenega načrta za razširitev gradu za arhiv v Simancasu niso nikoli uresničili. Minister za Indije José de Gálvez in veliki kozmograf Indij, akademik in zgodovinar Juan Bautista Muñoz, ki mu je kralj naročil napisati novo zgodovino novega sveta, sta se domislila drugačne rešitve: ustanovitve arhiva, v katerem naj bi zbrali dokumente, nanašajoče se na Indije. Zanj so izbrali sevilsko trgovsko poslopje (*Casa Lonja de Mercaderes*) v času, ko je vloga centra prekomorske trgovine že prevzelo atlantsko pristanišče Cádiz.

Prvi dokumenti so iz Simancasa v Seville prišli oktobra 1785. Za ločnico med zgodovinskim in administrativnim so določili leto 1760,

¹ Podatki o arhivu so povzeti po predstavitveni brošuri "Archivo General de Indias. General Archives of the Indies (Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas, Ministerio de Educación, cultura y Deporte)" in po elektronskem vodniku po njegovih fondih in zbirkah v arhivu samem. Pri zaporedju posameznih sekcij smo se držali tistega iz arhivskega elektronskega vodnika (tako v brošuri kot na spletni strani arhiva sta zamenjani sekciji III in V).

tako da so morali v novi arhiv poslati dokumente, ki so nastali poprej, medtem ko so novejše gradivo organom pustili za poslovanje. Odtlej so v različnih pošiljkah prihajali dokumenti najvišjih ustanov za Indije: Sveta za Indije² (Consejo de Indias), urada za sklepanje pogodb³ (Casa de la Contratación), konzulatov (Consulados), ministrstev za zunanje zadeve in trgovino (Secretarías de Estado y del Despacho) itd., dokler ni bila zbrana v arhivu glavnina dokumentov za študij španske uprave novega sveta, Archivo General de Indias pa je postal sinonim za "Meko ameriških študij".

Danes hrani Archivo General de Indias več kot 43.000 fasciklov, razporejenih po več kot osem tisoč tekočih metrih polic. Njegovo gradivo priča o več kot treh stoletjih preteklosti ameriškega kontinenta od Združenih držav (na severu do Kanade in na vzhodu do Misisipija; torej čez Kalifornijo, Kolorado, Teksas in Kansas, v kotlini Misisipija in na Florido) do Ognjene zemlje na jugu pa tja do skrajnega španskega vzhoda – Filipinov in tako omogoča poglobljanje vedenja o zgodovini: o politični, socialni in gospodarski, zgodovini misli, o cerkveni in umetnostni zgodovini. Tisoči obiskovalcev arhiva raziskujejo najrazličnejše teme: od odkritja, raziskovanja in osvajanja novega sveta do njegove neodvisnosti, od predkolumbijskih ljudstev do španskih političnih ustanov za Indije, trgovinsko izmenjavo in pomorski promet, razmah misijonarstva in vplive inkvizicije ... Prispevek arhiva k obravnavi vsakršnih tem je ogromen, saj je njegovo gradivo najpopolnejša zbirka dokumentov španske uprave novega sveta.

Dokumenti, ki jih hrani arhiv, so nastali predvsem pri delovanju glavnih kraljevih upravnih organov za kolonije:

- Svet za Indije (Consejo de Indias), 16. – 19. stoletje
- urad za sklepanje pogodb⁴ (Casa de la Contratación), 16. – 18. stoletje
- konzulata Sevilla in Cádiz (Consulados de Sevilla y Cádiz), 16. – 19. stoletje
- ministrstva za zunanje zadeve in svetovno trgovino z Indijami, zunanje, pravosodno, finančno, vojno (Secretarías de Estado y del Despacho Universal de Indias, de Estado, de Gracia y Justicia, Hacienda y Guerra), 18. – 19. stoletje
- ministrstvo za pomorsko trgovino (Secretaría del Juzgado de Arribadas), 18. – 19. stoletje
- nadzorni urad državnih financ Cádiz (Comisaría Interventora de la Hacienda Pública de Cádiz)
- glavna poštna direkcija (Dirección General de la Renta de Correos), 18. – 19. stoletje
- računsko sodišče, oddelek za prekomorska ozemlja (Tribunal de Cuentas, Sala de Ultramar), 19. stoletje
- havanska kraljeva družba (Real Compañía de la Habana), 18. – 19. stoletje

Samo manjši del dokumentov izvira neposredno iz organov v kolonijah (generalna kapitanija Kube (Capitanía General de Cuba), 18. – 19. stoletje) ali od posameznikov, povezanih s kolonialno administracijo (vojvoda Verague (Duque de Veragua), 15. – 18. stoletje; general Polavieja (General Polavieja), 1876–1898; in podkralj Abascal (Virrey Abascal), 1804–1859).

Čeprav je že leta 1790 za novi arhiv izdani ukaz določal, da morajo dokumente urejati po načelu izvora, se ga v preteklosti niso vselej držali tako pri vključevanju dokumentov, ki so prihajali iz Glavnega arhiva v Simancasu (Archivo General de Simancas), kot tudi tistih iz organov uprave, niti pri preureditvah gradiva v arhivu samem, predvsem v 19. stoletju.

Tako je zgodovinski proces vključevanja gradiva v arhiv in njegove strokovne obdelave privedel do oblikovanja precej zapletenega organizma. Arhivsko gradivo je danes razdeljeno v 16 sekcij, te pa v serije in podserije. Štiri sekcije so popolnoma umetne, oblikovane v arhivu z izločanjem iz različnih celot zaradi trenutnih zgodovinskih interesov ali potreb hranjenja, druge temeljijo na posameznih ustanovah in njihovem delu.

² V slovenski literaturi so "Consejo de Indias" prevajali kot "Svet za Indije" (Bartolomé de Las Casas, Uničevanje Indijancev in evangelizacija, Celje 1993, str. 15), pa tudi kot "svet za Indijo" (Svetovna zgodovina, Cankarjeva založba, Ljubljana 1981 (1976), str. 420), "indijski svet" (Zgodovina človeštva, četrta knjiga, prvi zvezek. Temelji sodobnega sveta, prvi zvezek, Ljubljana 1972, str. 37), "Indijski svet" (Zgodovina v slikah, 14 (1790–1850), Ljubljana 1978 str. 6527 in Volker Ebersbach, Francisco Pizarro, Maribor 1987, str. 389 in 390), "Kraljevi svet" (William H. Prescott, Osvojitve Peruja, Ljubljana 1957, str. 425), celo "Svet za indijanske zadeve" (Človek in čas. Renesansa, 16. stoletje, Ljubljana 1998, str. 129).

³ V slovenščini za urad "Casa de la Contratación" nismo našli primernega izraza, ki bi zajel bistvo njegovega delovanja (njegove pristojnosti so bile mnogo širše od tistih, ki si jih lahko zamišljamo pri "uradu za sklepanje pogodb"; iz istega vzroka smo opustili tudi možnost za prevod "blagovna borza", ki jo navaja Anton Grad, Špansko-slovenski slovar, Ljubljana 2001, str. 236). V večini literature so slovenski prevajalci ohranili izvorni naziv. Na tem mestu smo uporabili dobesednemu še najbližji prevod; zanj so se odločili tudi v Svetovni zgodovini, Cankarjeva založba, Ljubljana 1981 (1976), v nadaljevanju pa bomo ostali pri izvornem tujejezičnem poimenovanju.

⁴ Glej opombo 3.

<i>sekcija I</i>	<i>Kraljevi patronat (Patronato Real)</i>	<i>1480–1801, 306 fasc.</i>
<i>sekcija II</i>	<i>Računovodstvo (Contaduría)</i>	<i>1514–1782, 2126 fasc.</i>
<i>sekcija III</i>	<i>Vlada (Gobierno)</i>	<i>1492–1870, 18.714 fasc.</i>
<i>sekcija IV</i>	<i>Sodstvo (Justicia),</i>	<i>1515–1617, 1207 fasc.</i>
<i>sekcija V</i>	<i>Sklepanje pogodb (Contratación)</i>	<i>1492–1795, 6301 fasc.</i>
<i>sekcija VI</i>	<i>Notarska služba sodišča (Escribanía de Cámara de Justicia)</i>	<i>1525–1778, 2864 fasc.</i>
<i>sekcija VII</i>	<i>Pomorska trgovina (Arribadas)</i>	<i>1674–1822, 648 fasc.</i>
<i>sekcija VIII</i>	<i>Pošta (Correos)</i>	<i>1752–1846, 895 fasc.</i>
<i>sekcija IX</i>	<i>Zunanje zadeve (Estado)</i>	<i>1683–1860, 110 fasc.</i>
<i>sekcija X</i>	<i>Prekomorske zadeve (Ultramar)</i>	<i>1605–1896, 1013 fasc.</i>
<i>sekcija XI</i>	<i>Kuba (Cuba)</i>	<i>1712–1877, 2956 fasc.</i>
<i>sekcija XII</i>	<i>Konzulata (Consulados)</i>	<i>1520–1870, 3158 fasc.</i>
<i>sekcija XIII</i>	<i>Kastiljski plemiški naslovi (Títulos de Castilla)</i>	<i>druga polovica 18. in prva polovica 19. stoletja, 14 fasc.</i>
<i>sekcija XIV</i>	<i>Računsko sodišče (Tribunal de Cuentas)</i>	<i>1853–1893, 2751 fasc.</i>
<i>sekcija XV</i>	<i>Razno (Diversos)</i>	<i>1758–1898, 50 fasc.</i>
<i>sekcija XVI</i>	<i>Zemljevidi in načrti (Mapas y Planos)</i>	<i>6379 kosov brez dvojnikov</i>

Najobširnejša med ysemi v arhivu je *sekcija III Vlada (Gobierno)*. Šteje kar 18.714 fasciklov za čas od 1492 do 1870. Razdeljena je v petnajst serij⁵: štirinajst sodnih območij (Audiencias⁶), med katere je bilo razdeljeno ozemlje novega sveta in so vanje šele v arhivu razvrstili arhivsko gradivo, in pa serijo Splošno (Indiferente), ki se ne nanaša na določen teritorij, ampak na ozemlja Indij na splošno. V tej seriji so dokumenti Sveta za Indije in ministrstev, nastali tudi v sodelovanju še z drugimi iberskimi ustanovami (uradom za sklepanje pogodb⁷ (Casa de la

Contratación), konzulatoma (Consulados), sodiščem Indij (Juzgado de Indias), sodiščem za pomorsko trgovino (Juzgado de Arribadas)). Glavnina arhivskega gradiva v sekciji pripada vladi Sveta za Indije (Gobierno de Consejo de Indias).

Kraljevi vrhovni svet za Indije (Consejo Real y Supremo de Indias) so ustanovili leta 1524 kot najvišjo oblast za vladanje in upravo novega sveta, ki so ga pojmovali kot del svoje monarhije.⁸ Dokončno so ga razpustili leta 1834. Svet je deloval kot kraljevo posvetovalno telo v vseh rečeh, ki so zadevale Indije. V svojem tristoletnem obstoju je prevzemal vlogo vrhovnega sodišča za ameriška sodišča⁹ (Audiencias), za urad za sklepanje pogodb (Casa de la Contratación) in za konzulata Seville in Cádiz v vlogi trgovinskega sodišča z davčnimi pristojnostmi (Consulados de Sevilla y Cádiz). Nadziral je svoje uradnike v kolonijah s pomočjo potujočih oglednikov, ki so poročali s svojih inšpekcijskih obhodov, pravnih poročil tamkajšnjih avdienc in poročil, ki so jih morali o svoji upravi predložiti vsi kraljevi uradniki v Indijah ob koncu svojega službovanja.¹⁰

Svet za Indije je imel veliko moč pri vodenju uprave, financ in obdavčevanja. Kralju je priporočal imenovanja posameznikov v vse najvišje Indijam vladajoče urade s posredovanjem zbornice za Indije (Cámara de Indias) in s pomočjo pregleda nad premoženjskimi računi, ki so jih pošiljali kraljevi uradniki; za to so ustanovili posebno skupino specializiranih civilnih usluž-

⁵ 1. Buenos Aires (1534–1838), 2. Caracas (1533–1847), 3. Charcas (1534–1833), 4. Chile (1538–1836), 5. Cuzco (1629–1833), 6. Filipinas (1574–1850), 7. Guadalajara (1533–1832), 8. Guatemala (1526–1837), 9. Indiferente (1492–1854), 10. Lima (1529–1849), 11. México (1519–1856), 12. Panamá (1513–1825), 13. Quito (1537–1847), 14. Santa Fé (1527–1835), 15. Santo Domingo (1512–1858).

⁶ "Audiencias" – slovenjeno "avdiencie" (v literaturi tudi "Kraljeve avdiencie" ali "avdiencie"): Imenoval jih je španski kralj. V začetku so jih sestavljali štirje sodniki, pristojne so bile tako v kazenskih kot v civilnih zadevah, delovale so kot podkraljev posvetovalni organ in prizivno sodišče z nadzorstvenimi in eksekutivnimi pooblastili. Poravnave naj bi mejne spore med guvernerji, zagotavljale kraljeve finančne pravice, red pri naseljevanju in dobro ravnanje z domačini (vendar so v praksi s svojimi birokratskimi odredbami po krutosti prekosile celo vojsko). Podkralj je imel sicer nadzor nad sodstvom, a se ni smel vmešavati v samo razsojanje. V pomembnih vladnih odločitvah se je moral posvetovati z avdienco, ko pa je končal službovanje, ji je bil dolžan podati poročilo o položaju. Zgodilo se je, da je avdiencia odstavila podkralja (leta 1544 perujskega podkralja Blasca Nuñeza). Prva avdiencia je prispela v Veracruz 1528, v začetku 17. stoletja jih je bilo 10, proti koncu 18. stoletja pa 13. (po: Svetovna zgodovina, Cankarjeva založba, Ljubljana 1981 (1976), str. 420–421; Zgodovina v slikah, 11 (1454–1600), Ljubljana 1977, str. 5158; William H. Prescott, Osvojitev Peruja, Ljubljana 1957, str. 417–441).

⁷ Glej opombo 3.

⁸ Kolonije so pojmovali kot dele monarhije in jih postavili pod vrhovni državni urad.

⁹ Glej opombo 6.

¹⁰ Najvišji uradniki, na primer podkralji, guvernerji in vrhovni poveljniki, so bili po navadi postavljeni na svoje položaje za razmeroma kratko dobo, tako da si niso mogli pridobiti preveč osebne moči. (Zgodovina človeštva, četrta knjiga, prvi zvezek. Temelji sodobnega sveta, prvi zvezek, Ljubljana 1972, str. 37).

bencev (zakladnikov in računovodij). Svet je bil odgovoren tudi za vojsko in je imel najvišjo oblast v trgovinskih in pomorskih zadevah. V imenu kraljevega patronata pa je prav tako imenoval kandidate za vse člane cerkvene hierarhije in izdal placet (odobritev) za razglas papeških bul in brev v Indijah. Nazadnje je ob opravljanju vseh teh funkcij svet predstavljal pglavlni zakonodajni organ, katerega delo je zbrano v dveh kompilacijah – eni izdani leta 1680 in drugi leta 1797 (imenovana Novi kodeks (Nuevo Código)), temeljih španskega dela v kolonijah.

V 18. stoletju se je sistem vladanja vse bolj opiral na ministrstva – recimo za zunanje zadeve in trgovino (Secretarías de Estado y del Despacho). Izvršno vejo oblasti, ki jo je prej izvajal svet, so postopoma prevzemala ministrstva, medtem ko je svetu ostala posvetovalna funkcija in pravosodni resor. Ko so namreč na španskem tronu zamenjali Habsburžane Burboni (1700), so spremenili tudi sistem vladanja, ki je torej dotlej temeljil na svetih, svetovalnih in upravnih telesih hkrati. Nove ministre in državne uslužbenke je določal neposredno kralj sam. Leta 1714 je Filip V. ustanovil pet ministrstev (Secretarías): za zunanje zadeve (Estado), za cerkvene in pravne zadeve (Asuntos Eclesiásticos y Justicia), vojno (Guerra), za pomorstvo in Indije (Marina e Indias) in finančno (Hacienda); z mnogimi spremembami imen in pristojnosti so delovala vse 18. stoletje. Včasih so bile čezmorske zadeve združene v rokah enega ministrstva (1755–1787 ministrstvo za zunanje zadeve in svetovno trgovino Indij (Secretarías de Estado y del Despacho Universal de Indias)), drugič so jih glede na vsebino obravnavala različna ministrstva. Zadnje za Amerike odgovorno ministrstvo za zunanje zadeve in upravo prekomorskih ozemelj (Secretaría de Estado y de la Gobernación de Ultramar) so ukinili leta 1823, ko se je večina španskih kolonij že osamosvojila.

Za zgoraj imenovanimi ministrstvi je vladanje čezmorskim deželam leta 1863 prevzelo novo ministrstvo za prekomorska ozemlja (Ministerio de Ultramar), ki je odtlej predajalo sevillskemu arhivu gradivo svojih predhodnikov; danes ga hranijo v *sekciji X Prekomorske zadeve (Ultramar)*. Omenjena sekcija torej dopolnjuje in nadaljuje obravnavano *sekcijo III Vlada (Gobierno)*.

Podobno je s Svetom za Indije povezana *sekcija IX Zunanje zadeve (Estado)*, ki so jo namenili za gradivo zunanjega ministrstva 18. in 19. stoletja; sicer ni obsežno, a je v njem najti ključne informacije o neodvisnosti kolonij.

Sploh je treba gradivo Sveta za Indije iskati tudi v drugih sekcijah arhiva. Tako so dokumenti, nastali pri svetovem izvajanju sodnih funkcij, še v dveh *sekcijah: IV Sodstvo (Justicia)* in *VI Notarska služba sodišča (Escribanía de Cámara de Justicia)*. V prvi gre za gradivo

vrhovnega sodišča za zadeve Indij med letoma 1515 in 1617, poslano iz arhiva španske krone v Simancasu, v drugi pa za gradivo notarske službe od njene ustanovitve 1571, ki so ga leta 1790 pripeljali v Sevillo naravnost iz arhiva Sveta za Indije. Starejše gradivo sveta o njegovem nadzoru nad financami je shranjeno v *sekciji II Računovodstvo (Contaduría)*; to so dokumenti njegove računске pisarne do leta 1760; mlajše so v 19. stoletju priključili kar najboljšejši *sekciji III Vlada (Gobierno)*. V *sekciji VIII Pošta (Correos)* je gradivo njegove glavne poštno direkcije (Dirección General de Correos) iz 18. in 19. stoletja. Gradivo Sveta za Indije, ki se nanaša na kraljeve pravice glede cerkvenih zadev in so ga izločili šele v arhivu, pa predstavlja večji del umetno oblikovane *sekcije I Kraljevi patronat (Patronato Real)*.

Druga po obsegu in pomenu v arhivu je *sekcija V Sklepanje pogodb (Contratación)* (6301 fascikel, čas 1492–1795). Vsebuje gradivo urada za sklepanje pogodb¹¹ (Casa de la Contratación), prvega organa, formiranega za novi svet leta 1503. Ustvarili so ga, da bi v vseh pogledih urejal in nadziral trgovino z Indijami, opremiljal in tja pošiljal ladjevja. Namestili so ga v kraljevo palačo v Sevilli (Reales Alcázares) in ga leta 1717 preselili v Cádiz, kjer je ostal do ukinitve leta 1790.

Aktivnosti Casa de la Contratación je usmerjal niz predpisov, posebno tisti, izdan leta 1552, v katerem so zbrali vse različne zakone, ki so jih dotlej izglasovali. Vodili so jo glavni posrednik, zakladnik in računovodja s pomočjo podrejenih uradnikov; od 1557 ji je načeloval predsednik.

Njene pristojnosti so posegale na tri področja: trgovino, navigacijo in pravo.

Casa de la Contratación je bila torej odgovorna za upravljanje trgovine in pomorskega prometa z Indijami ter nadzor nad njima, za organizacijo ladjevij, kontrole priseljevanja (potnike v Indije), blagovnega prometa med Španijo in novimi ozemlji itd. Na področju navigacije je skrbela za preverjanje krmarjev, ki so pluli proti Indijam, za načrtovanje in posodabljanje pomorskih kart, pripravo navigacijskih priročnikov itd. Na pravnem področju pa je opravljala jurisdikcijo pri civilnih sodnih postopkih v zvezi z dogovori, zavarovanjem, koncesijami, trgovskimi družbami itd.

Nekatere naloge 1790 ukinjene Casa de la Contratación sta podedovala ministrstvo za pomorsko trgovino (Secretaría del Juzgado del Arribadas) v Cádiz in nadzorni urad državnih financ (Comisaría Interventora de la Hacienda Pública). Gradivo obeh (večina iz 18. stoletja) sestavlja *sekcijo VII Pomorska trgovina (Arribadas)*.

¹¹ Glej opombo 3.

Sekcija XII Konzulata (Consulados) vsebuje gradivo poklicnega združenja trgovcev, ki so se ukvarjali s transportom v čezmorske dežele (Universidad de Cargadores a Indias). Cehu so leta 1543 podelili privilegij za oblikovanje konzulata. Deloval naj bi tudi kot sodišče z omejenimi pristojnostmi za prestopke odpravnikov in prejemnikov "indijskega" blaga, da ne bi bilo sodnih zaostankov. Svoje dejavnosti so opravljali najprej iz Seville, od drugega desetletja 18. stoletja naprej pa iz Cádiza. Konzulat je bil finančna in upravna ustanova. Dopolnjeval je izvajanje monopola nad trgovino z Indijami, ki ga je vodila Casa de la Contratación, in njeno organizacijo ladjevij in vojsk. Skrbel je za izvajanje zakonov o prometu blaga in njegovi menjavi. S posojili in darili je večkrat pomagal kroni iz finančnih zagat. Ko so Caso de la Contratación leta 1717 preselili v Cádiz, je moral za njo tudi konzulat in se s spremembo sedeža seveda preimenoval (dotlej Consulado de Sevilla, nato Consulado de Cádiz). Leta 1790 so Caso de la Contratación ukinili in delovno področje konzulata se je zelo povečalo. Poverili so mu dodatno odgovornost za pristanišče in njegov pomen je v 18. in 19. stoletju vztrajno naraščal, in to kljub razglasitvi proste trgovine med Španijo in Indijami 12. oktobra 1778.

Proti koncu 19. stoletja so hkrati z izgubami zadnjih prekomorskih ozemelj gradivo generalne kapitanije Kube (Capitanía General¹² de Cuba) poslali v seviljski arhiv in vzpostavili *sekcijo XI Kuba (Cuba)*.

V drugi polovici 19. stoletja je bilo ustanovljeno še računsko sodišče za Kubo in Puerto Rico. Zanj so v arhivu spet ustvarili novo sekcijo – *sekcijo XIV Računsko sodišče (Tribunal de Cuentas)*.

Omenili smo že, da so pri urejanju gradiva v arhivu naknadno oblikovali štiri "umetne" sekcije. Dokumente so zaradi specifične vsebine izločili iz gradiva organov, pri katerih so nastali, in jih vnesli v *sekcijo I Kraljevi patronat (Patronato Real)* in *sekcijo XIII Kastiljski plemiški naslovi (Títulos de Castilla)*. Dokumentom zasebnih zbirk, pridobljenih z darili ali nakupi, so namenili *sekcijo XV Razno (Diversos)*. Zaradi prilagojene hrambe so ustvarili *sekcijo XVI Zemljevidi in načrti (Mapas y Planos)*. V njej so poleg zemljevidov, kart, načrtov še pergamentne listine, pečati, grbi, genealoška debela, rokopisne knjige, vzorci blaga, zastave, noše, uniforme, denar ...

Raziskovanje – dostopnost arhivskega gradiva in pripomočki

Vstop v seviljski Glavni arhiv za Indije (Archivo General de Indias) imajo le raziskovalci, ki s seboj prinesejo uradno priporočilo svoje ustanove – npr. mentorja na fakulteti ali predstojnika inštituta, arhiva itd.

Po izpolnitvi obrazcev in predložitvi dveh fotografij obiskovalcu izdelajo izkaznico, brez katere nima vstopa v arhivsko čitalnico; velja tri leta, tudi v vseh drugih španskih arhivih, ki sodijo pod okrilje glavne direkcije za književno produkcijo, arhive in knjižnice (Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas). Vsak dan mora ob prihodu v zgradbo arhiva raziskovalec najprej skozi rentgensko kontrolno napravo sam in posebej še njegova prtljaga. Naprave so enake kot na letališčih in postopek je obvezen tudi za delavce arhiva. V arhivsko čitalnico sme obiskovalec vzeti le papir formata A5 ali manjšega in navaden svinčnik (če ima s sabo zapiske na formatu A4, mu ponudijo škarje, da jih razreže ali pa jih mora pustiti v oddani prtljagi; če želi denimo uporabljati "eksotični" špansko-slovenski slovar, ki ga priročna čitalniška knjižnica ne premore, mora po dovoljenje zanj k delavki na oddelku za informacije, ki ga za obiskovalca sama odnese v čitalnico in tamkajšnje osebe uradno obvesti o izrednem dovoljenju).

Vsa navodila za delo v arhivu dobi raziskovalec tudi v pisni obliki skupaj z glavnimi čitalniškimi pravili in posebnim opozorilom, v katerem ga še enkrat naprošajo, naj ohranja zaporedje dokumentov v fasciklu, čeprav ti niso oštevilčeni. Za varstvo izposojenega gradiva skrbijo še uniformirani varnostniki, ki, sprehajajoč se ob mizah, ves čas nadzorujejo ravnanje posameznikov z gradivom.

Arhivski vodnik v elektronski obliki (zadnji vodnik po Archivo General de Indias je bil natisnjen leta 1958) je glavni pripomoček za vsakega raziskovalca. V njem so po arhivski tektoniki razvrščeni fondi, zbirke in arhivske enote. Vsak obiskovalec čitalnice, ko pri vходу odda svojo izkaznico, torej dobi za uporabo svoj računalnik na mizi, dovolj veliki tudi za pregledovanje gradiva. Po arhivskem vodniku lahko začne brskati, potem ko vnese številko, ki mu je bila dodeljena z vpisom in je hkrati številka njegove izkaznice. Z osnovnimi koraki za uporabo elektronskega vodnika – od iskanja enot gradiva po strukturi sekcij in serij ali po geslovniku do naročanja fasciklov v čitalnico ter branja posameznih skeniranih dokumentov kar na ekranu in naročanja njihovih reprodukcij, natisnjenih s printerjem – obiskovalca na začetku seznanijo eden od obeh čitalniških informatorjev. Ista arhivska delavca sta na voljo tudi za vsebinska vprašanja obiskovalca o raziskovalni temi. V vodniku najdemo – pač glede na stopnjo obdelanosti posameznih

¹² Večje ozemlje, katerega uprava je bila razmeroma neodvisna od podkralja, ki mu je pripadala. ("Capitanía General 2. En América durante la dominación española extenso territorio gobernado con relativa independencia del virreinato a que pertenecía") (María Moliner, Diccionario del Uso del Español, Segunda Edición, Madrid : Gredos, Versión 2.0 (CD-ROM))

fondov – opise posameznih sekcij in serij z razlagami njihovih vsebin, prepletenih s historiati ustvarjalcev in fondov, vsebine arhivskih enot in celo regeste posameznih dokumentov. Ta kompleksni arhivski elektronski pripomoček deluje tudi kot iskalnik po geslih; ko je ime ali pojem vtipkan, izpiše arhivske enote. Ob zelenem fasciklu, do katerega je prišel bodisi z brskanjem po sekcijah bodisi z uporabo geslovnega iskalnika, obiskovalec le klikne na ikono, določeno za izposajo, in arhivski delavec mu v nekaj minutah prinese gradivo na mizo. Naslednjo enoto lahko obiskovalec naroči, šele ko pregledano lepo zvezano vrne na čitalniški pult, za katerim potem delavec vnese v elektronski vodnik informacijo o vrnitvi in tako omogoči nadaljnje elektronsko naročanje z raziskovalčevim računalnikom. Dlje, en dan, je treba čakati na naročeno gradivo, ki ni shranjeno v skladišču arhivskega poslopja, v katerem je čitalnica. V tem primeru se izjemoma lahko dogovori o naročilu več fasciklov. Kakšnih 11 milijonov doslej skeniranih dokumentov¹³ si obiskovalec s klikom lahko prikliče na ekran in prav tako naroči tiskanje njihovih reprodukcij, ki jih po ukazu za končanje tiskanja in plačilu računa v bližnji banki istega dne lahko odnese iz arhiva. Na fotokopije originalov je treba čakati nekaj mesecev, a jih je mogoče plačati vnaprej, skupaj s poštnino, tako da osebni prevzem ni potreben. Pri naročanju kopij originalov mora obiskovalec izpolniti dva obrazca: z enim označi

gradivo za kopiranje v fasciklu, drugega pa odda kot naročilo. V oba obrazca je treba vpisati popolne podatke o naročniku (ime, priimek, številko izkaznice) in gradivu (signaturo fonda in številko tehnične enote, zaporedno številko naročila kopij, število kopiranih strani, začetne in zaključne besede iz dokumenta); pisanje je precej zamudno, a je pogoj za zanesljivo pravilno izpolnjeno naročilo.

Osnovni pripomoček za raziskovalca je torej v elektronski obliki, vendar je v priložni čitalniški knjižnici na voljo kakih 30 tekočih metrov polic drugih pomagal: objavljenih inventarjev posameznih fondov oziroma njihovih delov, precej prostora na njih zasedajo leksikoni in slovarji, nekaj manj objave virov, nastale predvsem v sodelovanju z ameriškimi arhivi in univerzami. Sicer ima arhiv še bogato knjižnico z blizu 30.000 naslovi in precejšnjo zbirko antikvitet, vendar je bila med obema obiskoma žal zaprta zaradi prenove glavne arhivske stavbe. Po predvidevanjih zaposlenih ta lahko traja še nekaj let.

Evidentiranje za slovensko zgodovino pomembnega arhivskega gradiva v španskih arhivih se je v Glavnem arhivu za Indije (Archivo General de Indias) v Sevilli začelo leta 2003 z iskanjem dokumentov, ki pričajo o slovenskih (večina jezuitskih) misijonarjih v španskih kolonijah v 17. in 18. stoletju. O temi raziskave in rezultatih dela v arhivu pa več v prispevku v prihodnji številki Arhivov.

¹³ Raziskovalcem so dostopni na svetovnem spletu na naslovu španskega kulturnega ministrstva Španski arhivi na spletu. (Ministerio de Cultura, Archivos Españoles en Red – AER) http://aer.mcu.es/sgae/index_aer.jsp.